

Ks. Wojciech G ó r a l s k i, *Konkordat polski 1993 od podpisania do ratyfikacji*, Warszawa: Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej 1998, ss. 191.

Nakładem wydawnictwa ATK ukazała się interesująca publikacja poświęcona problematyce konkordatowej. Autorem jej jest znakomity kanonista, dziekan Wydziału Prawa Kanonicznego, kierownik Katedry Kościelnego Prawa Małżeńskiego i Rodzinnego Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, Przewodniczący Sekcji Kanonistów przy Komisji Nauki Wiary Konferencji Episkopatu Polski, członek Rady Prawnej oraz Rady Naukowej tejże Konferencji, ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski.

Ks. prof. Wojciech Góralski jako jeden z negocjatorów konkordatu, wchodzący w skład Delegacji Stolicy Apostolskiej, problematyce konkordatowej poświęcił już wiele publikacji. Na szczególną uwagę zasługuje, napisana wspólnie z ks. Witoldem Adamczewskim, książka *Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą z 28 lipca 1993 r.* (Płock 1994).

Przedmiotem tamtej publikacji była analiza porównawcza tekstu konkordatu z przepisami prawa kanonicznego i polskiego. Natomiast zadaniem obecnej publikacji jest ukazanie przebiegu wielkiej debaty toczącej się od 1993 do 1997 r., a właściwie do momentu podpisania ustawy ratyfikacyjnej w dniu 24 I 1998 r. przez prezydenta RP, A. Kwaśniewskiego, w Warszawie i Papieża Jana Pawła II w Watykanie.

Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisany 28 lipca 1993 r., stanowi doniosłe wydarzenie w historii najnowszych relacji na płaszczyźnie Kościół katolicki–państwo. Umowa ta sfinalizowała długotrwały i bardzo trudny proces normalizacji stosunków Kościół–państwo, który trwał od zerwania przez Rząd Jedności Narodowej w dniu 12 IX 1945 r. konkordatu międzywojennego z 10 II 1925 r. Aktualny konkordat, regulując całokształt relacji Kościół–państwo, stał się jednocześnie gwarantem poszanowania niezależności i autonomii obydwu wspólnot: religijnej i politycznej.

Formalny proces ratyfikacji to szereg wydarzeń od podpisania do wymiany not ratyfikacyjnych. Zwykle zajmuje to kilka miesięcy. Natomiast w Polsce bieg procedury ratyfikacyjnej trwał znacznie dłużej z powodu przeszkód natury politycznej.

Od momentu podpisania tego modelowego dla państw europejskich traktatu, jak podkreślał to papież Jan Paweł II, partie postkomunistyczne chciały zahamować proces ratyfikacji przedstawiając konkordat w polskojęzycznych mediach jako umowę udzielającą przywilejów tylko Kościołowi katolickiemu, odbierającą Polsce pełną suwerenność, wprowadzającą zasady państwa wyznaniowego, niezgodnego z konstytucją. Te i inne nieuzasadnione zarzuty skierowane przeciwko niektórym zapisom konkordatu bezkrytycznie powielano za pomocą środków masowego komunikowania. Rosnąca niechęć do konkordatu, argumentowana rzekomymi trudnościami interpretacyjnymi, udzieliła się wybranemu w 1993 r. parlamentowi, który z tego dokumentu uczynił przedmiot gry politycznej. W zdecydowanej większości wrogo ustosunkowany do Kościoła katolickiego Sejm RP II kadencji, wykorzystując wszelkie legislacyjne możliwości, skutecznie blokował proces ratyfikacyjny aż do nowych wyborów parlamentarnych (21 IX 1997).

Celem omawianej pracy jest ukazanie drogi prowadzącej od podpisania do ratyfikacji konkordatu, z uwzględnieniem szczegółowych meandrów bezprecedensowej procedury ratyfikacyjnej (s. 12). Autor skrupulatnie przedstawiając trwającą cztery lata i sześć miesięcy, naznaczoną wieloma przeciwnościami, drogę do ratyfikacji konkordatu podzielił na osiem etapów, które odpowiadają kolejnym rozdziałom książki: I. *Droga do zawarcia konkordatu*; II. *Drastyczne wstrzymanie procedury ratyfikacyjnej*; III. *Nieparlamentarna gra na zwłokę*; IV. *Próby przetłumaczenia impasu i dalszy zastój*; V. *Od umiarkowanego optymizmu do głębokiego rozczarowania*, VI. *Nowe okoliczności*; VII. *Ustawy okołokonkordatowe przed konkordatem?*; VIII. *Ku ratyfikacji*.

Ks. prof. W. Góralski opisuje w sposób szczegółowy przebieg wydarzeń, których był świadkiem początkowo jako negocjator, a następnie jako bystry obserwator. Na podstawie informacji zawartych w publikacjach prasowych ukazał on wszystkie kluczowe problemy związane z upokarzającym dla Kościoła i Narodu odwlekaniami ratyfikacji konkordatu, o których prezydent RP Lech Wałęsa powiedział: „Wstydzę się, że coś takiego dzieje się w kraju Papieża” (s. 56).

Autor, mimo iż nie korzystał z „Biuletynu Sejmowego”, uwzględnił dokumenty mające decydujący wpływ na przebieg procesu ratyfikacyjnego, jakimi są oświadczenia i deklaracje obu układających się Stron (s. 79, 91 i 104).

Do pracy Autor dołączył cztery aneksy: 1. Tekst konkordatu polskiego z 28 VII 1993 w językach polskim i włoskim; 2. Ustawę ratyfikacyjną z 8 I 1998 r.; 3. Ustawę z dnia 26 czerwca 1997 r. o finansowaniu Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie z budżetu państwa oraz 4. Kalendarium wydarzeń i prac związanych z zawarciem i ratyfikacją konkordatu.

Książkę *Konkordat polski* ks. prof. W. Góralskiego należy przyjąć z dużym uznaniem dla erudycji prawniczej Autora i z nadzieją, iż praca ta przyczyni się do zrozumienia obiektywnej prawdy o konkordacie na etapie jego powstawania i przebiegu procesu legislacyjnego. Publikacja ta stanowi wielką pomoc dla ustalenia znaczenia norm wpisanych do konkordatu przy użyciu wykładni historycznej.

Ks. Mirosław Sitarz

Ks. Józef K r ę t o s z, *Archidiecezja lwowska obrządku łacińskiego w okresie józefinizmu (1772-1815)*, Katowice: Księgarnia św. Jacka 1996, ss. 367.

Druga chronologicznie co do powstania metropolia łacińska w Polsce pełniła na swoim terytorium chlubną rolę pomimo wielu przeciwności i trudności. Archidiecezja lwowska wychowywała Kościołowi lud wierzący, miłujący Boga i zachowujący jedność z Ojcem Świętym. Pomimo iż była narażona na splot najróżniejszych trudności i tarć wyznaniowych, walk narodowościowych, najazdów nieprzyjacielskich